

Péliné Bán Éva

„Csak az ember olvas”

Olvasóklub Szentendrén¹

Az olvasás mindig az életem meghatározó része volt. Családi indíttatás és egyéni vonzalom egyaránt közrejátszottak abban, hogy a könyv fontos legyen nekem. Magyar szakos tanári diplomám is van, bár iskolákban csak óraadóként dolgoztam, de az irodalom tanításában vannak tapasztalataim. Tanárként is vallottam, hogy a legfontosabb meggyőzőési eszköz az olvasásra nevelésben az élmény! Ez nem különleges felfedezés, tanár generációk szóltak már erről, de mindenkinek magának kell szembesülnie azzal, hogy élmény nélkül a legkiválóbb szerző sem ér semmit a gyerekek számára, de így van ez a felnőtteknél is. Az élmény sokféle lehet, de ezek sorából is kiemelkedik a magyartanár személyes elköteleződése. Mindig arra törekedtem, hogy a tanítványok megérezzék, hogy nekem személyesen is sokat jelentett az adott szerző és a mű. Szenvedélyesen szeretni kell, akiről beszélünk, amit olvasunk. Fiatal tanárként Műelemző Baráti Kört vezettem Debrecenben, sok élmény ért, nagyon hasznos volt számomra, s remélem azok számára is, akik ott voltak akkor velem.

A napokban Háty János volt a könyvtár vendége, akinek a sok érdekes és gondolkodtató mondata között szerepelt az a megállapítása is, hogy „egy jó írás megérint és csak az a jó írás, ami megérint. Azért olvasok, hogy az olvasott mű megérintsen. Magamat akarom megtalálni!” Így gondolom én is.

2010 óta dolgozom civil önkéntesként a Pest Megyei Könyvtárban. A könyvtár vezetői nagyon szorgalmazták, hogy hozzunk létre egy Olvasóklubot, számítva a könyvtár törzsolvasóira. A klub 2012. október 2-án alakult meg a könyvtárban. Nyolc érdeklődő olvasó jelent meg az első alkalommal, és én kicsit szorongva vázoltam fel az elképzeléseimet. A könyvtár vezetőinek és nekem is az volt az előzetes elgondolásunk, hogy az emberek szeretnek beszélni arról, amit olvasnak. Egy magyartanárnak ez talán természetes is, de nem voltam biztos abban, hogy ezt mindenki így gondolja. Próbáltam megfogalmazni a klub célját: hogy szeressünk együtt gondolkodni és beszélgetni arról a könyvről, amit mindenki elolvas. És beszéljünk az érzéseinkről. Sokféle olvasó van, sokféle a megközelítés módja.

Milyen olvasókat ismerek?

- Olvasok, mert muszáj, ez a tanulás időszaka (kötelező olvasmányok, szakkönyvek);
- olvasok, mert tele a szívem, a szerelem időszaka;
- olvasok, mert a gyerekemnek olvasok;
- olvasok, mert ez a foglalkozásom, magyartanár vagyok;
- olvasok, mert szeretek olvasni.

Természetesen ez a sokféle viszonyulás a könyvhöz, az olvasáshoz egy emberben is benne van. Én a klub alakulásakor azt akartam megfogalmazni, hogy mi azokra az olvasókra számítunk elsősorban, akik nagyon szeretnek olvasni, akik szenvedélyes olvasók, élmény számukra az olvasás, és ezt meg is szeretnék osztani másokkal.

Sokféleképpen lehet szeretni az olvasást. A könyvtárba járó emberek többsége azért olvas, mert érdekli a mese, a narráció. Vannak válogatás nélkül olvasók, „mindenevők”, akik talán nem is gondolnak arra, hogy céllal olvassanak. Itt a szórakoztatás, az élményhez jutás, a bepillantok másféle életekbe attitűdjé munkál. Nem lehet ezt a réteget elmarasztalni, mert az olvasás minden fajtája jó, hasznos, mivel nem iskolás gyerekekről van szó, ahol az olvasónaplót értékelni kell, sőt osztályozni.

Vannak azután olyan olvasók, akik a könyvsikereket akarják megismerni. Egy-egy könyvheti újdonság, tv-ben hallott sláger könyv vonzóvá válik és olvasásra ösztönöz. Ez az olvasó azután vagy beáll a sikeresnek mondott könyvet támogatók táborába, vagy megismerve a művet, nem tartja annyira nagyszerűnek, ahogy a beharangozó kampány azt előre jósolta. Ezek az olvasók ismereteket szereztek, beszélgetés során hivatkozhatnak arra, hogy én is olvastam a sikerkönyvet, és vagy a tetszésüket fejezik ki, vagy éppen az ellenkezőjét.

És van olyan olvasói réteg, aki céllal olvas, vagy azért, mert a tanulmányai részeként szüksége van bizonyos művek elolvasására, vagy azért, mert kialakult benne egy érték-skála és az olvasmányok erre a skálára felkerülve bővítik az ismereteket. Ez az olvasó elsősorban nem azért olvas, hogy élményhez juttassa magát, hanem azért, hogy az ismereteit bővítse.

A szentendrei Olvasóklubban ezek a megközelítések mind megvannak. Sokfelől érkezünk, van köztünk magyartanár, muzeológus, tanítónő, nyugdíjas katonatiszt, érdeklődő nyugdíjas. A korösszetétel szerint többnyire hatvan éven felüliek vagyunk, a 11 főből egy személy, aki még aktív dolgozó, a többiek nyugdíjasok. Most természetesen levonhatnánk azt a következtetést, hogy a nyugdíjasok jobban ráérnek olvasni, több az idejük klubba járni. Az elmúlt öt év tapasztalata azt mondatja velem, hogy ez csak részben igaz. Mi ebbe a klubba már azért is járunk, mert szeretünk együtt lenni. Talán akkor is járnánk, ha lenne rendszeres elfoglaltságunk, mert jó itt együtt lenni! Kíváncsiak vagyunk egymásra, a másik véleményére, a kibontakozó vita lelkesít bennünket.

De kezdjük az elején a történetet! Az első alkalommal felvázoltam elképzeléseimet, és a Klub „szabályát” lefektettük. Találkozunk havonta egyszer, mindenki azonos művet olvasson el, tervezzünk előre és állapodjunk meg a listában. Eleinte többnyire én javasoltam olvasnivalót, az én élményeim és elkötelezettségeim jelentek meg a listákban. Én nagyon jól éreztem magam, de egy idő után úgy láttam, hogy ezt az érzést nem mindenki osztja. A mindenkinek más tetszik igazsága ösztönzött, hogy változtassunk az elképzelésen, ne csak én adjak ötleteket az olvasáshoz, hanem kapjon szót mindenki! Itt nem

a gimnáziumi magyar órán vagyunk, ahol a tanár témaválasztása a döntő és mindenki ennek felel meg. A mindenki kapjon szót elvet úgy valósítottuk meg, hogy a tagok mondanak egy vagy két könyvcímet, beletesszük egy kalapba a papírokat, kihúzzuk és az lesz a „kötelező olvasmány”. Ez a módszer bevált, a mai napig így csináljuk. Decemberben a karácsonyi találkozásunkkor kihúzzuk a címeteket, és januártól indul az új évad.

Ez a megoldás demokratikusabb, mindenki részt vesz a program kialakításában. Én itt a demokratikus megoldásban látom a lényegét. Természetesen ez a módszer azt is jelentette, hogy sok olyan könyv is felkerült a listára, amit én talán magamtól nem olvastam volna el, de sokszor meggyőződtem, hogy én gondoltam rosszul. Kiváló könyveket olvastam így el, hálás voltam az ajánlónak. Hogy például is éljek, Szilasi László *Harmadik bíd* című regényét sose olvastam volna el, de mivel a listára került, elolvastam. Kiváló, megrendítő olvasmány volt, nemcsak nekem, mások is így gondolták. A szerző Szegeden él, később kiderült számomra, hogy ismerem is őt, de valahogy az írói munkásságát nem követtem figyelemmel. Légy nyitott és nem marad el az élmény!

A találkozásaink havonta egyszer, általában a hónap utolsó keddjén vannak, helyet a könyvtár biztosít. A beszélgetés menete úgy alakul, hogy én felvezetem a témát, egy kicsit orientálok is a társalgást, de azért határozottan a saját élményeim és véleményem alapján értékelek, és próbálok közelíteni az általánosan elfogadható esztétikai elvárásokhoz. A következő megszólaló mindig az, aki javasolta a könyvet. A legjobban ő tudja, miért ezt a művet választotta, „védje meg” a választását. Ezután sorban mindenki elmondja, mit gondol a szerzőről, a könyvről, tetszett-e neki vagy sem. Ezek a beszélgetések mára már komoly vitákká alakultak. Itt sokszor szóba jönnek általános esztétikai, stílusbeli, történelmi kérdések, és nagy örömeimre egyre többször váltanak ki az olvasottak személyes ráismeréseket is. Például, amikor Nádasdy Borbála *Zagolni szabad* című könyve volt soron, az egyik klubtag életének olyan szakaszáról beszélt teljes őszinteséggel, amihez hasonlót ő is átélt, amikor az író a háború utáni évekről beszélt. Eddig ez a társunk csak keveset beszélt és ritkán nyilatkozott meg személyes ügyekben. Volt már olyan alkalom, amikor egészen a megbántódásig mentek a tagok egy-egy mű megítélésénél, de ilyenkor óvatosan a „békéltető” szerepét vállalom magamra, mert az nem lenne jó, ha valaki haraggal menne el, ugyanakkor az is kell, hogy mindenki merje elmondani a véleményét. Volt már olyan alkalom, amikor meg is győzte egyik olvasó tag a másikat, változtatott az eredeti véleményén.

A vita után én még vállalkozom egy összefoglalásra, de ez nem tanári verdikt, hogy ez így van jól, ahogy én gondolom, hanem egyfajta lezárás, visszautalás a hallottakra és megerősítése a műnek, ha arra szükség van. Ettől a gyakorlattól néhányszor tértem csak el, nekem is vannak „lelkemből lelkedzett” gyönyörű műélményeim, ilyenkor szenvedélyesen próbálok meggyőzni a társaságot, hogy aranyat tartottunk a kezünkben, és ritka pillanat részesei voltunk olvasás közben. Ha nem is győzők meg mindenkit száz százalékosan, de legalább én nagyon boldog vagyok. Ezek a szenvedélyes megnyilatkozások szerintem hozzátartoznak a művek megismeréséhez, befogadásához. Csak szenvedélyesen érdemes olvasni! Ragadjon el az élmény, vigyen a víz alá, emeljen a magasba és röptessen! Sok ilyen mű van a magyar és világirodalomban, mi is olvastunk jó néhányat.

Egyik példám legyen most Szabó Magda *Für Elise*-e. Engem az íróhoz fűződő személyes ismeretségem is vezérelt akkor, amikor ezt a könyvet javasoltam olvasásra. Ebben a döntésben az is benne volt, hogy én is évtizedeket éltem Debrecenben, és Szabó Mag-

dánál is meghatározó élmény a debreceniség, a református ősök sorsa, akik a debreceniek számára majdnem rokonságot jelentettek. Egy ilyen mű elemzésénél megkerülhetetlenek ezek a szempontok, amit nagyon részletesen kifejtettem. Sokan szerették ezt a könyvet, de voltak, akik nem tartották olyan fontos olvasmánynak, mint én. Mégis úgy érzem, hogy a vita végére talán valamivel közelebb került a kétkedőkhöz az író és a mű. Érthető, hogy nekem sokat mond a debreceni híres gimnázium, a Dóczy, hiszen én is odajártam, de akkor már Kossuth Gimnáziumnak hívták. A személyes elköteleződés egy mű megismerésénél és kiválasztásánál minden ember számára nagyon meghatározó tud lenni.

Említhetném Krúdy Gyulát is, akitől a *Napraforgót* olvastuk. Én rajongva szeretem Krúdyt! Nemcsak azért, amit írt, hanem azért is, ahogy írta. Schöpflin Aladár Krúdy stílusát a zenével rokonítja, a szerzőt pedig magányos, (improvizáló) gondokásnak nevezi. Krúdy hasonlatairól tanulmányok születtek.

Az Olvasóklubban a vita előtt ezekről a dolgokról, stílusról, zeneiségről, idősíkok váltakozásáról sokat beszéltem, de félttem, hogy ez nem lesz mindenki számára igazán elfogadható, itt a hősök nem lineárisan haladnak az időben, ami nem minden olvasó számára szerethető írói módszer. Tévedtem: mindenki megértette a Krúdy-féle világot, behelyezkedtek a hősök sorsába, nem volt számukra nehéz olvasmány. Egyszerűen szép ez a világ! Ahogy Barta János professzor úr írta egyik írásában: „Szépség csak a nagy mélységek fölött feszülhet.”

Az Olvasóklub 5 és fél éve működik, ma már 11-en vagyunk és ennél több tag már nem lenne jó, mert így is sokára ér véget a kör, hogy mindenki elmondhassa a saját véleményét. És még a jóízű vitának is bele kell férnie az időbe.

Néhány adat: 2012-től kezdve 58 művet olvastunk el, évente 10 alkalommal találkozunk, nyáron 2 hónap szünet van.

A teljesség igénye nélkül megemlítek néhány könyvet, amit elolvastunk. Grecsó Krisztián: *Mellettem elférsz* és *Megyek utánad*; Szerb Antal: *Utazás és holdvilág*; Dragomán György: *A fehér király*; Fehér Béla: *Kossuthkifli*; Németh László: *Iszony*; Szabó Magda: *Az ajtó és Fűr Elise*; Jókai Anna: *Ne féljetelek!*; Mikszáth-novellák; Moldova György: *Negyven prédikátor*; Krúdy Gyula: *Napraforgó*.

A világirodalomból: Bernard Schlink: *A felolvasó*; Ajtmatov: *Egy évszázadnál hosszabb ez a nap*; Coelho: *Veronika meg akar balni*; Alessandro Baricco: *Novecento*; William Wharton: *Apa*; Anna Gavalda: *Együtt lebeténnék*; Ulickaja: *Médea és gyermekei*; García Márquez: *A szerelemről és más démonokról*; Todd Strasser: *A hullám*.

Sokféle könyv, sokféle élmény, némelyik kivételes remekmű, de van köztük könnyedebb olvasmány is. Én, aki vagy ismertem, vagy újraolvastam, vagy most került a kezembe először, elmondhatom, hogy érdemtelen fércművet nem olvastunk.

Most, hogy visszagondolok az elmúlt négy és fél évre, azt kell mondanom, hogy nagyon jó ötlet volt a könyvtártól, hogy kitalálta az Olvasóklubot, köszönet azoknak, akik ezt megtették és azoknak is, akik ma is támogatják. Jó csapat lettünk, várjuk az alkalmakat és szeretjük ezt a közösséget. Az indulásnál az volt a szlogen: *Hozz egy könyvet, mi adunk egy csésze teát!* A teázás megmaradt, hozzá a süteményeket a tagok hozzák, a teát a könyvtártól kapjuk.

Az egyik alkalommal Bíró Zsófia *A boldog hentes felesége* című könyvét olvastuk el. Az ajánló az egyik tagunk volt, aki az írónőt tanította. A megbeszélésre meghívtuk a boldog hentes feleségét, Bíró Zsófiát és a boldog hentest, a férjet! Nagyon jó beszélgetés alakult

ki, sok kérdéssel, őszinte véleményekkel, amit a szerző és a „boldog hentes” is nagy szeretettel fogadott. Az író jelenléte mindig megemeli a beszélgetések színvonalát, hiszen tudjuk, ezen alapulnak az író-olvasó találkozók sikerei. Az író nagy boldog volt, hogy ennyi lelkes olvasóval találkozott, mi pedig örömmel mondtuk el a véleményünket, hogy ez igazán izgalmas, érdekes könyv volt. Na és kellőképpen szokatlan mű. Mindenkinek ajánlom az elolvasását.

Én magam versszerető ember vagyok. Hiszem, amit egyszer Kányádi Sándor mondott nekem, hogy a versnek hatalma van. A vers ősi sámánének és bűvölő egyszerre. Úgy gondolom, hogy számos boldog és szomorú pillanatunkhoz nyújtanak eligazítást és adnak feloldozást a versek. Ezért volt olyan korszak a klub életében, amikor minden alkalmat azzal fejeztünk be, hogy valaki, vagy többen elmondták kedvenc versüket. Egyszer egy egész találkozást szerveztünk a versnek. Kosztolányi Dezső *Hajnali részegységéről* beszélgettünk, és a végén CD-ről meghallgattuk a verset Latinovits Zoltán előadásában. Ritka szép pillanat volt. Szeretném, ha visszatérnénk ehhez a jó szokásunkhoz, és befejezőként verset olvasnánk.

2017 Arany János éve, születésének 200. évfordulója volt. Elküldtem e-mailben mindenkinek egy Arany-versekből összeállított idézet-csokrot, azzal a kéréssel, hogy próbálják megtalálni az Arany-kötetben a verseket. Egy kedves tagtársunk, aki szintén nagy versrajongó, minden idézetet megtalált, ezért napokig forgatta az Arany-kötetet. Ő kellőképpen megemlékezett Arany Jánosról!

2017-ben Szabó Magda születésének 100. évfordulója volt, már olvastunk tőle könyvet, de még beszélgettünk is róla az októberi találkozáskor, mivel az író 2017. október 5-én lett volna száz éves.

A klub tevékenységét sokfelé lehetne még tágítani. Sokat gondolkodtam rajta, hogy mennyire bírná el ez a közösség, ha feladatokat adnék az olvasáshoz. Volt erre példa, nem nagyon jött be. Ez nem egy gimnáziumi műelemző baráti kör, hanem érett emberek találkozási alkalmát, ahol beszélni lehet a könyvekről, a szerzőkről, néha a korról is. Az én vágyam, hogy a biblioterápia irányába mozduljunk el. Én még nem végeztem el a tanfolyamot, de több alkalommal részt vettem az egyesület által szervezett szakmai napokon. Nagy hatással van rám a biblioterápia, mivel magam is hiszem, hogy az irodalmi szöveg segít megérteni a világot, és segít nehéz helyzetek feldolgozásában. Ez az elképzelés még a jövő zenéje, de szeretnék ebbe az irányba nyitni.

Már kirándulni is járunk együtt. Voltunk Mikszáth és Madách nyomában Balassagyarmaton, Szklabonyán, Alsósztrégován, Csesztvén a legjobb Mikszáth- és Madách-szakértővel, Praznovszky Mihály irodalomtörténésszel, kultuszkutatóval. Kiváló kirándulás volt, élménygazdag és lenyűgöző. Szerveztem kirándulást Esztergomba, ahol az elsődleges cél a Babits Emlékház meglátogatása volt, de elmentünk a várba is és megnéztük a történeti kiállítást is. 2016-ban Petőfi nyomába eredtünk, Dömös, Szalkszentmárton, Kiskőrös felkeresésével és rendkívül gazdag élményekkel tértünk haza.

Minden évre tervezünk kirándulást, most alakítgatjuk az idei programot. Ezek az alkalmak az együttlétén és a közös élményen túl az irodalmi emlékhelyek felkeresésre is irányultak, hiszen más olvasni egy Mikszáth-novellát otthon a fotelban, és más akkor az élmény, ha láttuk a szklabonyai házat is. Vagy az *Ember tragédiájának* íróját odaképzeltük a sztrégovai íróasztalhoz, és átélhettük, hogy a világtól elzártnan, olyan távol a centrumtól is születhetett remekmű.



2016. június 28-án Petőfi nyomába eredtünk



Remélem, sikerült felvázolnom a Pest Megyei Könyvtár Olvasóklubjának rövid történetét és a klubban zajló igen hasznos és kellemes munkát. Nagyon örülök, hogy 2012-ben létrehoztuk ezt a formációt az olvasás népszerűsítésére, számomra is nagy örömet, boldog munkát és kellemes időtöltést jelent a havi egyszeri találkozás.

A klub tagjait is megkérdeztem, hogy miért járnak ide oly lelkesen, íme néhány válasz:

„jó időbeosztó ez az alkalom, rendezni mindennapjaimat”

„azt is elolvasom, amit másként nem tennék”

„az irodalom megismerése és az olvasás szeretete”

„jó hallani más véleményét”

„izgat a dolgok sokfélesége, más-más vélemény azonos műről”

„hajt a kíváncsiság”

„jó vitatkozni és néha meggyőzni egymást, vagy elfogadni más véleményét”

A beszámoló Máraiidézzel kezdődött. Végezetül álljon itt az idézet teljes szövege Máraiidézzel: *Füveskönyvből – Az olvasásról.*

„Erővel olvasni. Néha nagyobb erővel olvasni, mint amilyen erővel az írás készült, melyet olvasol. Áhítattal, szenvedéllyel, figyelemmel és kérlelhetetlenül olvasni. Az író fecseghet; de te olvass szűkszavúan. Minden szót, egymás után, előre és hátra hallgatózza a könyvben, látva a nyomokat, melyek a sűrűbe vezetnek, figyelni a titkos jeladásokra, melyeket a könyv írója talán elmulasztott észlelni, mikor előrehaladt műve rengetegében. Soha nem olvasni fitymálva, mellékesen, mint akit egy isteni lakomára hívtak, s csak a villa hegyével turkál az ételekben. Elegánsan olvasni, nagylelkűen. Úgy olvasni, mint ha siralomházban olvasnád az utolsó könyvet, melyet még beadott celládba a porkoláb. Életre-halálra olvasni, mert ez a legnagyobb emberi ajándék. Gondold meg, hogy csak az ember olvas.”

Megjegyzés

1. A cikk a Pest Megyei Könyvtár *Olvasó közösségek* című konferenciáján, Szentendrén, 2017. május 3-án elhangzott előadás szerkesztett és aktualizált változata.